
**THE NEED TO DEVELOP SOFT SKILLS AND CHILDREN'S READINESS FOR
ENTREPRENEURSHIP**

Mariana TodorovaUniversity "Prof. Dr. Assen Zlatarov ", Bulgaria, mstancheva111@abv.bg

Abstract: In response to the challenges posed today, the economy and the dynamic changes in different areas of life, modern education needs to be based on "unlocking" the individual learning resources, on the formation of creative and constructive thinking that are the basis of the innovation process.

Today's labor market is characterized by dynamism, instability, competition and development, and through education, adolescents must acquire skills such as competence, flexibility, adaptability, entrepreneurship, independence to be able to meet the ever-increasing demands of employers and professions in future. This explains the massive penetration of learning content at all levels, knowledge of business, economics, and informatics, which are a mandatory element of their overall preparation. The outlined high requirements imply maximum expansion of educational services, system flexibility, expanding creative activities. Entrepreneurship and initiative are defined by the European Union as one of the eight key competences. However, there is a close link between uncertainty and initiative, attitudes to accepting or rejecting innovation and the entrepreneurial spirit. Societies that have encoded such a stressfulness are, in general, less innovative and motivated and less open. Looking for predictability, clarity in events and situations. That is why the support of the trainees in this direction is more important than ever. Entrepreneurial skills and competencies can only be gained through practical and life experiences. In this respect, the educational tasks relate to: analysis of innovative and entrepreneurial thinking and activities of adolescents; to identify the reasons preventing the formation of entrepreneurial competences and skills in pedagogical interaction; incorporating entrepreneurial activities and practices into kindergarten and elementary school; creating new models and prototypes for use in learning, research, creative, information and innovation practices with learners; analysis of the impact of such models on the development of children and the process of their socialization; participation in the formation of a modern, research and creative community based on digital technologies and the digital society. Changes in entrepreneurship education programs at all institutional levels are being made. The positions of Junior Achievement are a fact. The new vision that the Ministry of Education and Science imposes by law, the introduction of the subject, "Technology and Entrepreneurship", is a good start in the training in this direction, which gives its first results. The ultimate goal is to develop humanitarian and conceptual skills, positive values in each child, and to form an entrepreneurial culture that can be incorporated as part of the overall culture of the individual. To address such challenges, the scientific potential of society has to continually seek new knowledge, approaches and solutions to find out how to effectively and positively change and renew effectively the educational system with achievements in modern society.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial culture, creativity, initiative

**НЕОБХОДИМОСТ ОТ ФОРМИРАНЕ НА МЕКИ УМЕНИЯ И ГОТОВНОСТ НА
ДЕЦАТА ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО****Марияна Тодорова**Университет „Проф. д-р Асен Златаров” e-mail: mstancheva111@abv.bg

Авторът изказва благодарност към научен проект № НИХ – 413/2018 г. „Изследване на контекстните компетенции в предучилищна и начална училищна възраст и разработване на конкретни педагогически модели за подкрепа на детската личност“ за финансиране на настоящата работа.

Резюме: В отговор на предизвикателствата поставени днес, на икономиката и на динамичните промени в различните области на живота, съвременното образование е нужно да се базира върху „отключване“ на индивидуалните ресурси за учене, върху формирането на творческо и конструктивно мислене, които са в основата на иновационния процес. Днешният пазар на труда се отличава с динамика, нестабилност, конкуренция и развитие, и именно чрез образованието подрастващите трябва да придобият качества като компетентност, гъвкавост, адаптивност, предприемчивост, независимост за да могат да отговорят на все по-

нарастващите изисквания на работодателите и професиите в бъдеще. Това обяснява масовото навлизане в учебното съдържание на всички равнища, на знания от областта на бизнеса, икономиката, информатиката, които са задължителен елемент от общата им подготовка. Очертаните високи изисквания предполагат максимално разширяване на образователните услуги, гъвкавост на системата, разширяване на творческите дейности.

Предприемчивостта и инициативността се определя от Европейския съюз, като една от осемте ключови компетентности. Съществува обаче тясна връзка между несигурността и инициативността, нагласите за приемане или отхвърляне на нововъведенията и предприемаческия дух. Обществата, които са закодирали в себе си подобна стресираност, са по принцип в по-малка степен иновационно мотивирани и по-малко отворени. Търсят се предвидимост, яснота в събитията и ситуациите. Ето защо подкрепата на обучаващите се в тази насока е по-важна от всякога. Предприемаческите умения и компетентности могат да се добият само чрез практически и житейски опит. Във връзка с това образователните задачи се отнасят до: анализ на иновативно и предприемаческо мислене и дейности на подрастващите; разкриване на причините, препятстващи формирането на предприемачески компетенции и умения при осъществяването педагогическото взаимодействие; включване на предприемачески дейности и практики в детската градина и началното училище; създаване на нови модели и прототопи за приложение в учебни, изследователски, творчески, информационни и иновационни практики с обучаваните; анализ на въздействието на подобни модели върху развитието на децата и процеса на тяхната социализация; участие във формиране на съвременна модерна, изследователска и творческа общност на основата на цифровите технологии и цифровото общество. За целта се правят промени в образователните програми по предприемачество на всички институционални нива. Позициите на Джуниър Ачийвмънт са факт. Новата визия, която Министерството на образованието и науката налага със закона, въвеждането на предмета „Технологии и предприемачество“ е едно добро начало в обучението в тази посока, което дава и своите първи резултати. Крайната цел е у всяко дете да се развиват хуманитарни и концептуални умения, позитивни ценности и се формира предприемаческа култура, която съответно да се инкорпорира като част от цялостната култура на личността. За да се справи с подобни предизвикателства научният потенциал на обществото непрекъснато трябва да търси нови знания, подходи и решения, за да открие как реално и позитивно да се променя и подновява ефективно образователната система с достижения в съвременното общество.

Ключови думи: предприемачество, предприемаческа култура, творчество, инициативност, меки умения

ВЪВЕДЕНИЕ

Днешното общество насочено към знанието е продукт на съвременните икономически и социални трансформации. За да бъдат в състояние да използват настъпващите промени като възможности, подрастващите е нужно да разберат реалностите на идващото общество, защото върху тях ще трябва да градят своите стратегии. В този смисъл идва необходимостта да бъдат модифицирани традиционните задачи с по-задълбочено познание, повече мисъл, повече идеи, по-детайлно планиране и по-голяма компетентност, да отговорят на настоящите и бъдещите предизвикателства на времето.

Сам за себе си един успех или идея е нещо откъснато и безполезно. Доброто постижение, за да има резултат трябва да се обвърже с постижение, придобито и от други. Задачата не е да се формират генералисти, а постиженията да бъдат ефективни. Ефективното решение в голяма степен се определя от несъвпадението на мненията, отколкото на пълно съгласуване на фактите. Нужно е не съвместно анализиране на случващото се в момента, а на желаният резултат. На развитие подлежи не информацията, а свойствата на характера: предвидливост, смелост, отговорност, решителност, увереност в силите и възможностите.

Стимулирането на силните страни на личността намира своето отражение в поведението – изграждане на ценностна система, в основите на която лежат правилната самооценка и правилната преценка за останалите членове на екипа, както и уважение към собствената личност и към всички други. Акцентът върху най-добрите качества на всеки, позволява обединяване на индивидуалностите съобразно потребностите на всички, личните способности с резултатите от дейността на екипа, индивидуалните постижения с възможностите на другите.

Това е най-добрият подход към постигане на иновация, представляваща проектиране на нещо ново, непознато, което ще установи нова конфигурация на стари, познати вече компоненти и те ще придобият нови измерения.

Именно въвеждането на предприемаческо образование в предучилищна възраст, когато личността на детето и неговите характеристики се изграждат изключително интензивно, предоставя шанса днес и в

бъдеще то да бъде по-успешно, а животът му много по-качествен.

В тази връзка, много важна задача е формирането и развиването на качествата у децата - толерантност, емпатия, сътрудничество, уважение, споделяне, разбиране чувствата на другите, подкрепа, приемане на тяхната гледна точка, т.е. меките умения. Това са много ценни персонални качества, които трудно се подават на обучение или оценка, но са определящи за способността на детето да се впише в групата или екипа, което има ключово значение за постигането на успех. Препокриващи се с основните принципи на предучилищното образование, определено проявяват сходство с тези на предприемачеството. Съобразно това може да се твърди, че предприемаческото образование в предучилищна възраст подкрепя основите житейски принципи, които децата трябва да усвоят в този възрастов период. Въпреки че връзката „деца от предучилищна възраст – образование по предприемачество” не е обичайна, този вид образование е изключително важно и определя тяхното развитие и бъдеще.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Днес, успехът се определя от екипните компетенции с висока приложна стойност. По тази причина „В голяма част от обществата по света интересите на групата имат надмошние над интересите на личността” [4]. Факт е, че „без значение какво се опитваме да постигнем, то може да се направи по-добре, чрез колективно мислене” [3]. Екип от добри, креативни личности могат да генерират добри идеи и да ги реализират, но днес екипните усилия са дефицит. Обикновено един решава поставената задача, а после я представя от името на всички. Ето защо е нужно високо ефективно образование, което се провежда в мини реална среда и е насочено към реално екипно взаимодействие за съвместно разрешаване на проблеми и търсене на нови, нестандартни решения. Това налага още от ранна възраст у децата да се формират меки умения, които са критерии и определят успеха им. Нужно е чрез дейностите да се осигурява развиване на умения за съвместна дейност, оптимално справяне с новите предизвикателства на времето, които са насочени не само към личен, но и към общия успех на групата.

Предучилищният период е стартов за формиране на т. нар. меки умения, необходими не само на съвременния предприемач, а и на всеки един. Основната цел на обучението трябва да е насочена към стимулиране на креативността и инициативността, прилагане на знанията на практика, екипно взаимодействие, развиване на предприемачески дух, което да подготви децата и ги превърне в толерантни, отговорни, инициативни личности, осъществяващи идеите си и реализиращи целите си съвместно, и именно чрез екипа да постигат успехи.

В този смисъл предприемаческото образование има потенциала да прави детското развитие много по-ефективно, използвайки инструментариума на общото предучилищно образование. Детският потенциал, в комбинация с благоприятната образователна среда, предоставя възможност за възпитаване и отглеждане на деца, имащи чувство за социална общност.

Без да се отчитат личните преживявания, без да се дава възможност за изява, не може да се постигне емпатия, подкрепа и взаимодействие между децата на равнище екип. Предприемаческите умения и компетентности могат да се добият само чрез екипна практическа дейност.

В този аспект е нужно изследване относно степента на наличие на меките умения у децата в предучилищна възраст, както и на различни игрови технологии с цел установяване на най-подходящите за развиване на тези умения. Във връзка с предприемачеството разкриване на универсални връзки между понятия и категории за творческо мислене, самостоятелна осъзнатост и самостоятелна инициативност.

Ценностните предизвикателства са основа за формиране и избор на групи и подгрупи методики и методология на обучение и възпитание. Доколко обаче съществува методология подходяща за реална оценка на уменията на децата. Нужно е разработване на тестове за деца, с които да се диагностицира равнището на контекстните им умения. Тестове ще бъдат резултат от анкета-интервю. Крайната цел е разработване на тест „Методология за констатиране на меките умения”. С помощта на игрова технология ще се изграждат умения за екипно взаимодействие, предприемаческо мислене и инициатива с творчески резултат.

Включени в подходяща образователна среда, децата се научават да работят в екип. Резултатът от съвместната работа е формиране на умения за сътрудничество и водене на преговори, изграждане на доверие един към друг; умения за комуникация, взаимно подпомагане и стимулиране, изразяване и отстояване на правата си, споделяне на отговорностите, които всъщност са основни демократични ценности и децата трябва да се приобщават към тях още от най-ранна възраст. В подобна ситуация, те се научават да развиват способността да променят себе си и средата, да виждат възможности, да бъдат активни и се запознават с различни области от живота. Важно изискване е да се засили хуманитарната и социалната

насоченост на образованието още в детската градина, което е в основата на културата на обществото. В предучилищна възраст именно творческите дейности и игри предоставят тази възможност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Създаването на общност, основана на толерантност, емпатия, взаимопомощ и подкрепа са най-добрите условия за пълноценно учене, при които правата и мнението на всички са равнопоставени и уважени. Това способства в максимална степен за формиране на нужните умения за реализиране на собствените цели, изграждане на компетенции за живота и бизнеса, за преодоляване на рискове и конфликти в настоящата социално-икономическа реалност.

Контекстните умения, нужни на детето за да се впише в екипа и екипните дейности са много важна предпоставка за формиране на предприемачески умения. Предприемаческите умения от своя страна са в тясна зависимост от меките умения. Това доказва взаимната им корелативност.

Със сигурност не на всеки е заложено да стане предприемач, но предоставена подходяща образователна среда, включваща екипни дейности и системно прилагане на творчески занимания и игри са добър старт още в детската градина да бъдат поставени основите за формиране на нужните качества и умения, определящи успешното бъдеще на детето. „В свят на перманентна промяна и иновации, приложението на предприемачеството в период на интензивно развитие, а именно в предучилищна възраст, е много добра основа за израстването на детето, както и за неговата дългосрочна перспектива. То повишава устойчивостта и превръща индивидуалните ценности в социални. Ето защо от голямо значение е да се осъществява съчетаване на предприемаческото образование, което има потенциала да повишава ефективността на детското емоционално, социално, когнитивно и физическо развитие, с общото предучилищно образование. Целта е възпитаване на деца, които да бъдат чувствителни и съпричастни към социума [1]. „Изисква се модел на предучилищното образование, ориентиран към овладяване на ключовите компетенции, който предполага модулното реализиране на предучилищната задължителна подготовка чрез принципите на толерантност и равнопоставеност” [2]. Определено добрия предприемачески дух предполага освен адекватно ситуационно приложение, така и развиващи се хуманни и концептуални умения.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Николай Атанасов, Велика Бинева, Мариана Каприева, Марияна Тодорова, Демокрация, либерализъм и проблеми на социално-икономическото развитие, изд. Университет Проф. д-р Асен Златаров, Б., ISBN 978-619-7123-77-7, (2017).

[2] Гюров, Д. Задължителна предучилищна подготовка – състояние, проблеми и перспективи, В: сп. Образование и технологии, кн. 1, Б., (2010).

[3] Максвел, Д. 2006 Мислене за промяна. София: Класика и стил ООД, с. 222 (2006)

[4] Миланова, А. 2008 Генезис на фирмената култура. София: УНСС Академично издателство „Проф. Марин Дринов”, с. 27 (2008)